

311. Van Dale, de letter H (7)

1. Hij rammelde op de honkytonkpiano. Wie is hoofdgeërfde van deze polder? Hij had een hoogrentende rekening. De elektrische verbinding (oom Jan had deze aangelegd) was hoogohmig. Vroeger zaten de Hoogmogende Heren in de Staten-Generaal of de Staten van Gelderland. Met Hunne Hoogmogendheden werden de Staten aangeduid. Wie beslechtte de hoogoplopende ruzie (geen aanvoegende wijs!). Een hoogrendementsketel is een hr-ketel. Ze kreeg een hoogrode kleur. De situatie was hoogstonaangenaam. Acrofobie is hoogtevrees. Het was een goed vlasjaar, maar een slecht hooi-jaar. Daarbij gebruikte men de hooiroede (het hooi-ijzer). Wat zijn de Dalfser hooislagen? Wanneer stuur je iemand om de hooischaar?

2. De Zwarte Hoop is de naam van een bende onbetaalde krijgslieden die in de zestiende eeuw rondtrokken en van roof en plundering leefden. De jongeren zijn de hoop des vaderlands (spes patriae). Men noemt Somalië de Hoorn van Afrika. Jullie maken me hoorndol (horendol). Een hoorndrager (horendrager) is een cocu (cornard). Het hoornpantser is een huidaandoening (ichtyosis). Hoornstof is keratine. De Oudhollandse tekst werd op oud-Hollands papier geschreven. Een hoorntuba is een wagnertuba. De cornea is het hoornvlies, ontsteking ervan keratitis. Het Hoorns Hop is door landsafslag ontstaan. Ze hoopten als de hengelaars. Een hop-over (Jaarboek 2009) is een oversteekplaats. Gehopte wort is moutaftreksel dat gehopt is.

3. De hoquetus is een 13e-eeuwse compositietechniek waarbij de twee partijen de tonen van een melodie om beurten uitvoeren; er klinkt één partij tegelijk. Bij een promotie roept de pedel te juister tijd 'hora est'. Het adjectief 'horatiaans' betekent 'van Horatius'. Horae subsicivae zijn snipperuren. 'Hora locoque consueta' betekent 'op de gewone tijd en plaats'. Een horde nemen is eroverheen springen. Het rijk van de Gouden Horde is een los samenhangend rijk dat is ontstaan uit het rijk van Djenghis Khan (13e-15e eeuw). Een horecaffer werkt in de horeca. De Horecaf is de Nederlandse Bond van Werkgevers in Hotel-, Restaurant-, Café- en Aanverwante Bedrijven (voor een dictee liever: een verbond van werkgevers in hotel-, restaurant-, café- en aanverwante bedrijven). De horeca-exploitant van het horecabedrijf had veel horeca-afval.

4. De pastoor is biecht horen. De horiatiki (Jaarboek 2010) is een Griekse salade met schapenkaas. Een horizontaal defilement is een waterpas gelegen dekking tegen het vijandelijk vuur. Horlogemaken is het beroep van horlogemaker (horloger) uitoefenen. De hoya is de wasbloem. Horribile auditu is verschrikkelijk om aan te horen, horribile dictu is verschrikkelijk om te zeggen en horribile visu is verschrikkelijk om aan te zien. Een horrorstory is een gruwelverhaal, zoals in een horrorthriller. Hors commerce is niet in de handel, hors concours is buiten mededinging, hors de combat is (eufemistisch) buiten gevecht gesteld, hors de prix is zeer duur, hors de saison is niet geschikt voor de tijd van het jaar.

5. Bij een hors-d'oeuvreschaal gaat het vooral om wat erop ligt. De horse bevat minimaal 88% heroïne. Hors la loi is vogelvrij, hors ligne is uitmuntend en 'hortsik' roep je tegen een trekdier. Een hortus botanicus is een academische plantentuin, een hortus conclusus is een besloten tuin en een hortus siccus is een verzameling gedroogde planten. Een nahosser viel niet meer onder de HOS-regeling (Herstructurering Onderwijssalarissen). Een hospitaalbroeder is een antoniusbroeder. Een hospice (GB) is een verblijfshuis voor terminale patiënten.

6. Een johannieter is een hospitaalridder. Een hostie-ijzer is een bakijzer voor hosties. Een synoniem voor hostiekelk is ciborie. Hostis humani generis (hostis generis humani) is een benaming voor de duivel. Hotel de Houten Lepel en hotel Bellevue zijn synoniemen voor gevangenis. Een hôtel garni is een hotel zonder maaltijden. Een hotelhouder is een hôtelier. De hotemetoot hield van hotjazz. Een hotkey (Jaarboek 2010) is een sneltoets, hot money is vluchtkapitaal, een hotshot is een pief en hot news is kersvers actueel nieuws.

7. Een hotline is een directe telefoonverbinding en een hotspot is een place to be. Een ruwe hottentot wordt zo genoemd naar de Hottentotten, inboorlingen in Zuid-Afrika, die verwant zijn aan de Bosjesmannen, de Khoi-Khoi. 'Hou en trouw' is de leus van de stad Gent. Een houarituig is een soort van sloeputig waarbij de gaffel bijna of geheel verticaal staat. 'Houd de dief!' schreef je vroeger anders. Je moet nog meer rechts houden. Je kunt je Pasen houden, de sabbat houden en maandag houden (maandaghouden). Wat heeft een holdingcompany (houdstermaatschappij) te maken met een houdiniact? Houille blanche is witte steenkool.

8. Een housebroek is een wijde casual broek van lichte stof. Daarmee kun je housen. Wanneer gaan we weer eens naar de Haarlemmer Hout of de Leidse Hout? De marketentster had een flinke bos hout voor de deur. Houtbranden is pyrograveren. De houten mis vindt op Goede Vrijdag plaats. De houtglyptiek is de xyloglyptiek. Vandaag behandelen we de houting en de kabeljauw. Die houtje-touwtjeadrager is van het houtje (katholiek). Dat kan geen houtsnijden, dat kan niet houtsnijdend zijn. Houtsuiker is xylose. Je tante op een houtvlot! Een houwitsier is dikker dan een kanon. Hovo is hoger onderwijs voor ouderen. Een ho-ijzer (Jaarboek 2008) is bij motorrijders een rem. De hooligans reisden per hovercraft (een luchtkussenvaarttuig).

9. De volgende afkortingen moet u toch wel kennen: hPa (hectopascal), het HP-virus, HPV (humaan papillomavirus), hr-glas (hoogrendementsglas), hrm (humanresourcesmanagement), de computertaal HTML (Hypertext Markup Language), de bestandsnaamextensie html, het protocol HTTP (hypertext transfer protocol) en internetadresaanduiding http. De hubbleconstante heeft met de ouderdom van het heelal te maken. Het hubertusbrood wordt op Sint-Hubertusdag gewijd en gegeten. Een huerta is een geïrrigeerde vlakte. De hugenoten stammen uit Frankrijk. Ruwe volksmannen: één huib, twee huipen. Hem werd de huid vol gescholden. Een moedervlek is een macula. Het is niet goed als de uvula je (letterlijk) de keel uit hangt.

10. Wat is dat kind een huilebalk, zeg! Het Huis ten Bosch staat in het Haagse Bos. De leden van het huis van Oranje, het Henegouwse huis en het Koninklijk Huis komen van goeden huize. We kregen daar huisbakken brood. Zij schreef "familiebijbel (sic)" met een hoofdletter. Een huis clos is een als hels voorgestelde toestand. De huiselijke kring is vrij beperkt. Een huisdame is een dame-huishoudster. Een huisgekko is een soort van tjitjak in Indonesië. Genius domus is een synoniem van huisgeest. De huisgoden zijn de laren en penaten. Het was er een huishouden van Jan Steen (met jansteenkan!). Korte kamerjas is synoniem van coin de feu.

11. Een sjamberloek is een wijde huisjas met ceintuur voor mannen. Een peperkoeken huisje is een hans-en-grietehuisje. Daarin leefde een huisje-boompje-beestjegezin. Een huismijt heet ook krijnluis. De Huisorde van Oranje is ingesteld in 1905. Zullen we huistoe gaan? Een huiszoeking heet ook wel perquisitie. In Huize Avondrood wonen alleen senioren. 'Hujus loci' betekent 'van deze plaats' en 'hujus mensis' betekent 'van deze maand'. De SEH in het ziekenhuis is de spoedeisendehulpafdeling, vergelijk de EHBO-afdeling. Een hulprib is een schuinse rib in een stergewelf (tierceron). Een hulpstoker is een donkeyman. Hunebed komt niet van Hunnen.

12. De ziekte van Still is een reumatoïde aandoening (internet, niet in VD). Het gilles-de-la-tourettesyndroom is een neurologische aandoening. De 'H' is bijna af. Hier volgen de woorden, die ik in de laatste pagina's nog tegenkwam: hulst (altijdgroene heester), human beatbox, human face divine (het goddelijk mensengelaat), humani generis decus (Newton, een sieraad van de mensheid), humboldtien (oxaliet), Van der Hummes (dinges), huntington(gen), ziekte van Huntington, hurry-up, in een hurry, hushkitten, husky, hussiet (volgeling van Johannes Hus), progeria (hutchinson-gilfordsyndroom), hutjemutje zitten, hüttenkäse, huurquote, huzaresk, hv (huwelijksvoorwaarden). HV (Humanistisch Verbond), hvb (huis van bewaring), HW (hoogwater), de hij-vorm, een H-ijzer, hyaden (beek- en vijvernimfen), hybrisis (overmoed), de hydra van Lerna (veelkoppige waterslang), een pers van Bramah (bramahpers, hydraulische pers), hydroformylering (oxoreactie), hydrostatische wet (die van Archimedes), een hyfe (schimmeldraad), de hyena-achtigen, hymnus

(hymne), hymnedichter, hyperboulie, hypercatalectisch, hyperthyr(e)ïdie (overmatige werking van de schildklier), Ab en Eefje zijn hypocoristica, hypothalamus, hypoxanthine (6-hydroxypurine, een purinebase die bestanddeel is van inosine), hysop (een lipbloemige heester), hysteron proteron (een redekunstige figuur) en last but not least hyven (Jaarboek 2008: communiceren via het digitale vriendennetwerk Hyves).

Rein Leentfaar